

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0825U000765

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 07-03-2025

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Пересада Єлизавета Ігорівна

2. Yelyzaveta Peresada

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-5444-9426

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 035

Назва наукової спеціальності: Філологія

Галузь / галузі знань: гуманітарні науки

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Філологія

Дата захисту: 06-05-2025

Спеціальність за освітою: Філологія, Германські мови та літератури (переклад включно)

Місце роботи здобувача: Донецький національний університет імені Василя Стуса

Код за ЄДРПОУ: 02070803

Місцезнаходження: вул. 600-річчя, буд. 21, Вінниця, Вінницький р-н., 21021, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 7986

Повне найменування юридичної особи: Донецький національний університет імені Василя Стуса

Код за ЄДРПОУ: 02070803

Місцезнаходження: вул. 600-річчя, буд. 21, Вінниця, Вінницький р-н., 21021, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Донецький національний університет імені Василя Стуса

Код за ЄДРПОУ: 02070803

Місцезнаходження: вул. 600-річчя, буд. 21, Вінниця, Вінницький р-н., 21021, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 16.21.49

Тема дисертації:

1. Зіставна лінгвографія: латиниця та її видозміни, семантико-прагматичне навантаження назв літер (на матеріалі української, німецької, англійської мов)
2. Comparative linguography: Latin Script and It`s transformation, semantic and pragmatic load of letters names (based on the material of Ukrainian, German, and English)

Реферат:

1. Дисертацію присвячено з'ясуванню теоретичних засад лінгвографії як самостійного наукового напрямку та зіставної лінгвографії як важливого її дослідницького аспекту. У Вступі окреслено актуальність, об'єкт і предмет, методологічне підґрунтя, методи дослідження, сформульовано мету й завдання, новизну, теоретичне і практичне значення, зазначено ступінь апробації та вказано на реалізацію дослідницького матеріалу в публікаціях. У першому розділі «Теоретичні засади лінгвографії. Феномен писемності. Виникнення латиниці. Її варіанти в слов'янських мовах. Дослідницька метамова» розкрито теоретичні постулати дисертаційного дослідження, її метамову, методдику, описано ступінь дослідженості проблеми та

вказано на ефективні методи й методики, використані в процесі роботи. Насамперед схарактеризовано поняття писемності та презентовано фрагментарний опис її поступу, ідеться про основу латинського алфавіту та моделювання його варіантів, а також про «конкуренцію» кирилиці й латиниці, «азбучні війни» в минулому та сьогодні. Актуалізовано проблему інтерпретації лінгвографії як науки, підходи до цієї проблеми, а також наголошено на необхідності виокремлення зіставної лінгвографії як її важливого дослідницького аспекту. Схарактеризовано дослідницьку метамову лінгвографії (графіка, графема, латинізація, латиниця тощо) з урахуванням термінних варіантів, номінацій варіантів латиниці, синонімії, антонімії, гіпер-гіпонімії, запропоновано розширити цю метамову, що мотивовано особливостями моделювання графічної мовної гри, функційним навантаженням окремих графем (евфемізація, детабуїзація, особлива аббревіація тощо). У другому розділі «Своєрідність використання латиниці в українському лінгвокультурному просторі» увагу сфокусовано на функційному навантаженні літер латинської графіки в різних типах дискурсу української мови, схарактеризовано особливості прагматики літер латиниці в сучасному мовному просторі України періоду російського повномасштабного вторгнення, ідеться про глобалізацію англійської мови та вплив латиниці англійської мови на українську, зокрема продемонстровано факт часткової латинізації термінології мовознавства (на прикладі метамови прикладної лінгвістики), показано шляхи актуалізації англійської латиниці для моделювання системи української транслітерації. У третьому розділі «Латиниця як основа алфавіту німецької мови. Своєрідність семантизації літер німецької латиниці та їх функційно-прагматичне навантаження» розкрито питання становлення німецької латиниці, запропоновано аналіз особливостей функціонування літер латиниці в складі фразеологічних одиниць німецької мови, а також продемонстровано специфіку використання назв літер латиниці в різних типах дискурсу німецької мови. У четвертому розділі «Латиниця як основа алфавіту англійської мови. Своєрідність семантизації літер англійської латиниці та їх функційно-прагматичне навантаження» аналогічно до третього розділу й за тією ж методикою описано особливості становлення алфавіту англійської мови, а також проаналізовано функційне навантаження літер латиниці в складі фразеологічних одиниць англійської мови й виокремлено тенденції щодо функціонування назв літер латиниці в різних типах дискурсу англійської мови. У загальних висновках відповідно до поставленої мети та сформульованих завдань презентовано теоретичні та практичні результати проведеного дослідження, спроектованого на порівняння української, німецької та англійської лінгвокультур у межах теорії зіставної лінгвографії, зокрема визначено своєрідність феномена лексикалізації, семантизації та актуалізації прагматичних значень і смислів букв латиниці, що функціують у різних типах дискурсу розглядуваних лінгвокультур та відповідній системі фразеологізмів досліджуваних мов, визначено спільне й відмінне, традиційне й новаторське. Зазначено перспективу дослідження, що полягає в тому, що літери кожної окремої лінгвокультури семантизуються у відповідні поняття, виражають певні емоції й оцінки, що спричинює потребу опису алфавітних систем споріднених і неспоріднених мов із метою окреслення цілісної картини. Окрім того, перспективу вбачаємо в укладанні словника термінів лінгвографії як загальної науки про письмо та графіку.

2. The paper is devoted to clarifying the linguography theoretical foundations as an independent scientific direction, and comparative linguography as its important research aspect. The Introduction section outlines the relevance, object and subject, methodological basis, research methods, research purpose and tasks, novelty, theoretical significance and practical value; indicates the degree of approbation and provides the research material implementation in publications. Chapter 1 "Linguography theoretical foundations. The writing phenomenon. The emergence of the Latin alphabet. Its variants in Slavic languages. Research metalanguage" discusses the thesis theoretical postulates, its metalanguage and methodology; provides the literature review stating the degree to which the research topic has been studied; presents the effective methods and techniques used in the research process. First and foremost, the concept of writing is characterized and its progress fragmentary description is provided in the chapter covering the Latin alphabet basis and the modeling of its variants as well as the Cyrillic and Latin letters "competition" issue, the so-called "alphabet wars" in the past and nowadays. The point of considering linguography a science and approaches to this problem are discussed; the need to single out comparative linguography as its important research aspect is emphasized. The chapter characterizes the linguography research

metalanguage (graphics, grapheme, Latinization, Latin, etc.) focusing upon term variants, Latin variants nominations, synonymy, antonymy, hyper-hyponymy; the chapter proposes to expand this metalanguage, which is motivated by the specific features of modeling the graphic language game, and the individual graphemes functional load (euphemization, detabuization, special abbreviation, etc.). Chapter 2 "Features of using the Latin alphabet in the Ukrainian language and culture space" focuses upon the Latin alphabet letters functional load in various Ukrainian discourse types; the pragmatics features of the Latin letters in the modern Ukraine's language space during the full-scale Russian invasion period are characterized covering the issues of English language globalization and the English language Latin alphabet impact on Ukrainian. In particular, the chapter presents the fact of linguistics terminology partial Latinization (based on the applied linguistics metalanguage provided as a model), and demonstrates the ways of employing the English Latin alphabet for modeling the Ukrainian transliteration system. Chapter 3 "Latin as the German alphabet basis. The semanticization specificity of the German Latin alphabet letters, and their functional and pragmatic load" reveals the issue of the German Latin alphabet formation, analyzes the Latin letters functioning specificity in the German phraseological units structure, displaying as well the specifics of using the Latin letters nominations in various German discourse types. Chapter 4 "Latin as the English alphabet basis. Semanticization features of the English Latin alphabet letters, and their functional and pragmatic load" analogously to Chapter 3 and by means of the same methodology describes the English alphabet formation specific features, analyzes the functional load of Latin letters in the English phraseological units structure, and highlights the trends related to the Latin letters nominations functioning in various English discourse types. In accordance with the research purpose and tasks the final thesis conclusions present the theoretical and practical investigation results designed and carried out in order to compare Ukrainian, German, and English linguistic cultures within the comparative linguography theory framework. The paper determines the specific features of lexicalization, semanticization, and actualization phenomena related to the Latin letters pragmatic meanings and sense units functioning in various discourse types of the linguistic cultures under consideration. The thesis as well examines the corresponding system of the contrasted languages phraseology identifying their common and different aspects with an emphasis on the traditional and innovative findings regarding the analyzed linguography issue. The research perspective consists in the fact that the letters of each individual linguistic culture are semanticized into corresponding concepts expressing certain emotions and assessments, which provides the need to describe the related and unrelated languages alphabetic systems in order to outline the complete picture of the problem. In addition, one can view the further perspective in compiling a dictionary of linguography terms being a general study of writing and graphics.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- Наукові публікації в колективних монографіях:
- 1. Пересада Є. Актуальні питання української історіографії: проблема української латиниці на правописній конференції (1927 р.). Полігранна філологія без кордонів: колективна монографія / відп. ред. докт. філол. наук Т.Ф. Осіпова, докт. філол. наук Н.В. Піддубна, докт. філол. наук О.В. Халіман. Харків: Видавництво Іванченка І.С., 2022. С. 180–184. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/items/0aa809c8-1113-4dd3-9cca-cbc4bb8a73ea>
- Статті в наукових виданнях, включених до переліку фахових видань України:

- 2. Пересада Є.І. Формування терміносистеми прикладної лінгвістики в українському мовознавстві: аббревіатурна латинізація. Лінгвістичні дослідження. Харків, 2022. №56. С. 42–54. DOI: <https://doi.org/10.34142/23127546.2022.56.04> URL: <http://journals.hnpu.edu.ua/index.php/lingvistics/article/view/4042> Ключові слова: термін, аббревіатура, запозичення, латинські літери, українська мова, прикладна лінгвістика.
- 3. Космеда Т., Пересада Є. Історія лінгвографії: багатовекторна агресивна політика «руського мира». Лінгвістичні студії *Linguistic Studies*. Вінниця, 2023. Вип. 45. С. 172–184. DOI: <https://doi.org/10.31558/1815-3070.2023.45.16> URL: <https://jlingst.donnu.edu.ua/article/view/13806> Ключові слова: алфавіт, асиміляція, варіанти латиниці, графема, насильницька кирилізація, лінгвографія, лінгвокультура, русифікація.
- 4. Пересада Є.І. Явище латинізації української мови як чинник розширення метамови лінгвографії. Термінологічний вісник. Київ, 2023. Вип. 7. С. 173–183. URL: <https://termvisnyk.iul-nasu.org.ua/zbirnyk-terminologichnyj-visnyk-vypusk-7.html> Ключові слова: метамова, лінгвографія, латинізація, термін, мікротермінополе, okazionalizm.
- 5. Пересада Є.І. Актуалізація літер латиниці у складі усталених виразів німецької мови. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія. Одеса, 2023. №62, Т. 1. С. 113–117. DOI: <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2023.62.1.27> URL: <http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/index.php/arkhiv-nomeriv?id=223> Ключові слова: літера, латиниця, семантика, прагматика, усталені вирази.
- 6. Peresada Ye. *Graphic Linguistics: Delineating the Advancement of Writing Systems in the European Linguocultures*. Теорія і практика викладання української мови як іноземної. Львів, 2024. Вип. 18. С. 239–249. DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/ufl.2024.18.4410> URL: <http://publications.lnu.edu.ua/collections/index.php/ukrinos/article/view/4410> Key words: writing, writing system, pictography, letter-sound writing, Greek alphabet.
- 7. Пересада Є.І. Феномен евфемізації: нові форми аббревіатурних утворень у сучасній англійській мові. Мовознавчий вісник. Черкаси, 2024. №36. С. 70–77. DOI: <https://doi.org/10.31651/2226-4388-2024-36-70-77> URL: <https://ling-ejournal.cdu.edu.ua/article/view/5205> Ключові слова: аббревіатура, англійська мова, евфемізм / графічний евфемізм, лінгвографія, літера, прагматика, семантика.
- Статті в закордонних наукових виданнях:
- 8. Пересада Є. Варіанти української латиниці: історичний екскурс. Алманах „Българска украинистика“. 2021. Брой 10. С. 145–152. DOI: http://doi.org/10.26615/issn.1314-572X.2021_012 URL: <http://www.bgukrainistika.com/bg/i/?pIID=1&scID=190> Keywords: grapheme, Cyrillic, speaking space, variants of a Ukrainian Latin alphabet.
- 9. Пересада Є. Використання латинської графіки в українськомовному просторі. *Opera Slavica*. 2022. Vol. 32, Iss. 2. Pp. 25–39. DOI: <https://doi.org/10.5817/OS2022-2-3> URL: <https://hdl.handle.net/11222.digilib/145280> Ключові слова: графогібридизація, капіталізація, латиниця, мовна гра, ономастикон, транслітерація, український мовний простір.
- 10. Пересада Є. Прагматика літер латиниці в період російсько-української війни. *Ucrainica X. Současná ukrajinistika. Problémy jazyka, literatury a kultury*. 2023. S. 186–191. DOI: [10.5507/ff.23.24462950](https://doi.org/10.5507/ff.23.24462950) URL: <https://doivup.upol.cz/pdfs/doi/9900/06/1500.pdf> Keywords: Russian and Ukrainian language spaces, Cyrillic, Latin, letter "Z", letter "V", symbol, war.
- 11. Peresada Ye. Проблема конкуренції латиниці й кирилиці в українській лінгвокультурі. *Slavica Wratislaviensia*. 2023. CLXXVIII. S. 149–159. DOI: <https://doi.org/10.19195/0137-1150.178.12> URL: <https://wuwr.pl/swr/article/view/14976/13928> Keywords: graphic system, Latin alphabet, Ukrainian Latin alphabet, Cyrillic alphabet, linguography.
- Тези:
- 12. Пересада Є.І. Варіанти української латиниці: історія формування. International scientific and practical conference “Philological sciences and translation studies: European potential” (July 09-10, 2021). Wloclawek,

2021. S. 35–38. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-110-7-7> URL:

<http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/book/144>

- 13. Peressada E. Die Eigenartigkeit des deutschen Alphabets. Германістика і виклики часу: міждисциплінарність, інтернаціоналізація та діджиталізація: матеріали XXVIII конференції Асоціації українських германістів (24–25 вересня 2021 р.). Львів, 2021. С. 151–153. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/24233/1/Prytoliuk.pdf>
- 14. Peresada Ye. The Usage of Latin Script During the Anthroponyms Creation. The 6-th International Scientific Conference for Bachelor, Master, Graduate Students and Young Researchers “Topical Issues of Humanities, Technical and Natural Sciences” (March 31, 2022). Vinnytsia, 2022. Pp. 234–236.
- 15. Пересада Є.І. Латинська графіка: функціонування в українському мовному просторі. The XIII International Scientific and Practical Conference “Multidisciplinary academic research, innovation and results” (April 05–08, 2022). Prague, 2022. Pp. 595–599. DOI: 10.46299/ISG.2022.1.13 URL: <https://isg-konf.com/wp-content/uploads/2022/04/Multidisciplinary-academic-research-innovation-and-results.pdf>
- 16. Пересада Є.І. Термін латина як основа термінотворення в сучасному мовознавстві. IV International Scientific and Theoretical Conference «Formation of innovative potential of world science» (December 23, 2022). Tel Aviv, 2022. Pp. 108–110. DOI: <https://doi.org/10.36074/scientia-23.12.2022> URL: <https://previous.scientia.report/index.php/archive/issue/view/23.12.2022>
- 17. Пересада Є. Лексикалізація, семантикалізація і прагматикалізація латинських літер в українсько-російському мовному просторі в період російсько-української війни. Український світ у наукових парадигмах: збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди. Харків, 2023. Вип. 10. С. 151–154. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/a0c72468-b595-46a9-ba98-aab2cf918fd3/content>
- 18. Peresada Ye. Parömien der deutschen Sprachkultur mit der Komponente "Buchstabe" und ihren ukrainischen Entsprechungen (Äquivalente). Германістика в транскультурній перспективі: матеріали XXX конференції Асоціації українських германістів (29–30 вересня 2023 р.). Львів, 2023. С. 112–114. URL: https://archer.chnu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/7770/Тези%25202023_на%2520сайт%5B1%5D.pdf?sequence=1
- 19. Пересада Є. Особливості перекладу графічних евфемізмів англійської мови на українську мову. Міжкультурна комунікація і перекладознавство: точки дотику та перспективи розвитку: матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції (03 травня 2024 р.). Переяслав, 2024. Ч. 1. С. 42–43.
- 20. Пересада Є. Феномен евфемізації: нові форми абрєвіатурних утворень у сучасній англійській мові. Актуальні питання вивчення германських, романських і слов'янських мов і літератур та методики викладання іноземних мов: матеріали Міжнародної наукової конференції (21–22 червня 2024 р.). Вінниця, 2024. С. 226–228.
- 21. Пересада Є.І. Моделювання бекронімів для актуалізації мовної гри (на матеріалі англійської мови). Importance of Soft Skills for Life and Scientific Success: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (07–08 березня 2024 р.). Дніпро, 2024. С. 102–105.

Наукова (науково-технічна) продукція: методи, теорії, гіпотези

Соціально-економічна спрямованість: обґрунтування потреби виокремлення зіставної лінгвографії як самостійного розділу лінгвографії

Охоронні документи на ОПВ:

Впровадження результатів дисертації: Впровадження не планується

Зв'язок з науковими темами: 0119U102510

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Космеда Тетяна Анатоліївна
2. Tetiana Kosmeda

Кваліфікація: д. філол. н., професор, 10.02.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-8912-2888

Додаткова інформація: <https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=mFLet4UAAAAJ>

Повне найменування юридичної особи: Донецький національний університет імені Василя Стуса

Код за ЄДРПОУ: 02070803

Місцезнаходження: вул. 600-річчя, буд. 21, Вінниця, Вінницький р-н., 21021, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Коляса Олена Василівна
2. Olena Koliasa

Кваліфікація: к. філол. н., доцент, 10.02.04

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-5301-480X

Додаткова інформація: <https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=HfCB5IkAAAAJ>

Повне найменування юридичної особи: Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

Код за ЄДРПОУ: 02125438

Місцезнаходження: вул. Івана Франка, буд. 24, Дрогобич, Дрогобицький р-н., 82100, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Бабелюк Оксана Андріївна

2. Oksana Babeluk

Кваліфікація: д. філол. н., професор, 10.02.04

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-4837-1225

Додаткова інформація: https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=w_bF79wAAAAJ

Повне найменування юридичної особи: Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

Код за ЄДРПОУ: 08571340

Місцезнаходження: вул. Клепарівська, буд. 35, Львів, 79007, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Державна служба України з надзвичайних ситуацій

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Бибик Світлана Павлівна

2. Svitlana Bybyk

Кваліфікація: д. філол. н., професор, 10.02.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-9765-497X

Додаткова інформація: <https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=BrxPA2gAAAAJ>

Повне найменування юридичної особи: Інститут української мови Національної академії наук України

Код за ЄДРПОУ: 21569266

Місцезнаходження: вул. Грушевського, буд. 4, Київ, 01001, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Академічний

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Григошкіна Ярослава Володимирівна

2. Yaroslava Hryhoshkina

Кваліфікація: к. філол. н., 10.02.17

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-2180-0800

Додаткова інформація: <https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=VyfegjoAAAAJ>

Повне найменування юридичної особи: Донецький національний університет імені Василя Стуса

Код за ЄДРПОУ: 02070803

Місцезнаходження: вул. 600-річчя, буд. 21, Вінниця, Вінницький р-н., 21021, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Загнітко Анатолій Панасович

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Загнітко Анатолій Панасович

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Солобут Ольга Сергіївна

Реєстратор

УкрІНТЕІ

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна